

γορα ή άργά ό ιστορικός τής νέας μας λογοτεχνίας θά τά ξεχωρίσι, σάν πρότυπα δείγματα ύφους και τέχνης γλωσσοπλαστικής. Δέ θέλω νά πώ πώς δέν έχει και ή δημοτική ανθρώπους πού ξεπέφτουνε σέ μαλλιαρισμούς· αποτέλεσμα, μπορεί, ανάγκης ή πρωτοπειρίας ή άπροσεξίας ή κ' έγώ δέν ξέρω τί. Μά ή γλώσσα πού δέν έχει μονάχα, έδω κ' εκεί μαλλιαρισμούς, μά πού είναι όλη από μαλλιαρισμούς, μά πού είναι όλη ένας συγκρατητός άσώπαστος μαλλιαρισμός, μαλλιαρισμούς πού μάς τούς κρύβει μονάχα ή άνατροφή και τό σχολειό, ή συνήθεια και ή χρησι, ή γλώσσα τούτη είναι ή καθαρεύουσα.

114

Υπάρχει ένα ψυχικό στρώμα πού σόυνεται άπάνου του κάθε ξεχώρισμα έθνολογικής ψυχολογίας, και σκαντιναβίοι κι άγγλοσάξωνες και φράγκοι και ρωμιοί και σλάβοι δίνουν τά χέρια κι άδερφώνονται, άνθρωποι όλοι, όμόφυλοι. Για τούτο είναι κάποια λογοτεχνικά έργα, δράματα, ποιήματα, μυθιστορήματα, μελετήματα, παραστατικά τής ζωής, πού μπορεί νά σο θυμίζουν έργα ξένων, γερμανούς, γάλλους, όλλαντέζους, βέλγους· μά δέ θά πη για τούτο πώς οι δημιουργοί των έργων τούτων είναι τυφλοί και θεληματικοί μιμητές των ξένων. Είναι γιατί των έργων τούτων οι ταχύντες άντι νά σταθούνε σέ στρώματα ήθογραφικά και ψυχολογικά του έθνους τους και νά βαλθούνε νά ζωγραφίσουνε τυπικούς ή άτομικούς χαρακτήρες του τόπου τους, βάλαν όλη τους τή φροντίδα νά αναλύσουνε στοιχεία, νά παραστήσουν πρόσωπα και πράματα συνολικά· δέν ξεχωρίζουν· άνταμώνουν· σκάψανε στό κοινό τό στρώμα, τάνθρώπινο. Βέβαια, τέτοια έργα, σάν πάρης νά τά ξετάξης από τήν όψη τήν έθνολογική, θά τάδρης άμαρτίες γιομάτα, ή θά πής πώς δέν αξίζουν τίποτε. Πρέπει για νά τά διγς καθώς πρέπει, νά ψάξης και νάδρης τή θέση πού στάθηκε ό συγγραφέας τους πλάθοντάς τα. Κι αυτό θά πη κριτικός. Νά κοιτάξης πρώτα νά καταλάβης τί γύρευε ό συγγραφέας, και πώς εκείνος έννοει τήν τέχνη. Αδιάφορο ά δέν πιτύχης. Νά προσπαθήσης. Κι άσε κατά μέρος τήν έντύπωσή σου. Η έντύπωση πού είναι τόσο ύποκειμενική, τόσο έλεύτερη και τόσο συμβιβαστική, και πού είναι χωρίς **φούμαρα**, μά και χωρίς γνώση και συνείδηση, αυτή φέρνει τίς πιό πολλές φορές ίσα στόν τυφλό δογματισμό, στήν άποκλειστικότητα.

115

Κ' έννεήντα έννιά στίς έκατό, μαλλιαρισμούς

βαφτίζουμε δημοσιογράφοι άστόχαστοι και γραφιάδες μυγιάγγιχτοι κάθε προσπάθεια πλουτισμού και ξαπλωμού τής κοινής γλώσσας, κάθε ξαναφέρσιμο μιås ξεχασμένης αλήθειας, κάθε ξαναγύρισμα τής γλώσσας στόν ίσιο δρόμο, κάθε ξανακουδάλλημα νερού από τήν καθαρή πηγή του.

116

Ή Σιωπή. Όπλο κ' εκείνη κάποτε για νά θανατώσης κάποιον άνθρωπο. Τό μίσος και ή καταφρόνια πόσες φορές τή μεταχειριστήκανε για τούτο. Καμιά φορά και ή σύνεση. Πλάτωνας για τό Δημόκριτο. Γεμιστός για τόν Πρόκλο.

117

Σάν τά ρόδα, σάν τά σύγνεφα, σάν τά βουνά είναι τά είδη και οι τύποι και τά θέματα τής σκέψης και τής τέχνης. Ότε παλιωμένα, ότε καινούρια. Παντοτινά.

118

Οι κοντοί πότε μάς άπελπίζουν, πότε μάς διασκεδάζουν. Είναι κάποια φοβερά ξφα πού μόνο μάς άπελπίζουν: οι μέτριοι.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΤΗΣ ΓΡΟΘΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΠΡΩΤΟ

Χωρίς νά θιλω στάθηκα νά ιδώ.

Στήν πόρτα τής ταβέρνας, σάν κοπρόσκυλα,

προσμένανε νά ιδήτε πού θά βγοΰμε,

οι φίλοι μου και γώ, και νά γελάστε,

βυκάτες, πού τό άψι κρασί φοβάστε.

Μονάχα μιά μου ξένουαστη ματιά

σας έφταξε, σά δοΰλοι μου, νά σάνψτε,

πεσιμένες χάμου νάβρετε πεντάρες,

έσει, πού νά γελάστε τάχα θέλατε

θωρώντας πώς τρικλίζουν οι άφεντάδες.

Οι φίλοι μου και γώ μπροστά τραβήξαμε

και πήραμε ό καθένας όλλη στράτα.

Πάμε γοργά, γυρέβοντας, και λαχταρά ή ψυχή μας,

μέ όλη τήν άψα του κρασιού πού έσεις φοβάστε,

σ' άλλους νά πη **ξυπνάτε** πιά και σ' άλλους **σκάστε**.

Πόλη

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΖΙΑΣ